

**Vanhempien tukeminen
lapsen hyvinvointia edistävän
kasvuympäristön luomiseksi**

**Lea Pulkkinen
Jyväskylä yliopisto**

Järvenpää 20.11.2009

Yleissopimus lasten oikeuksista (20.11.1989)

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot,

...

ovat vakuuttuneita siitä, että perheellä, joka on yhteiskunnan Perusryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö, on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua niin että se pystyy täydellisesti hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa,

tunnustavat, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä,

18. Artikla

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Lapsen edun on määrättävä heidän toimintaansa.

Näkökulmiani

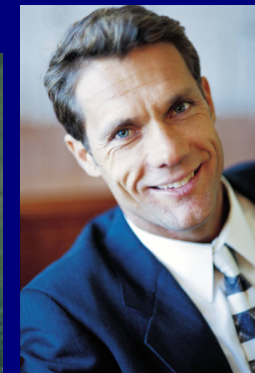
1. Lapsen persoonallisuuden kehitys ja hyvinvointi
2. Perheiden paineita, mutta lapsen oikeus vanhempien suojaan
3. Vanhemmuuden tukeminen
 - Vanhemmuuden tiedollinen tukeminen lapsen kehitystä suojaavista ja vaarantavista tekijöistä
 - Päivähoito ja muut palvelut
 - Koulu

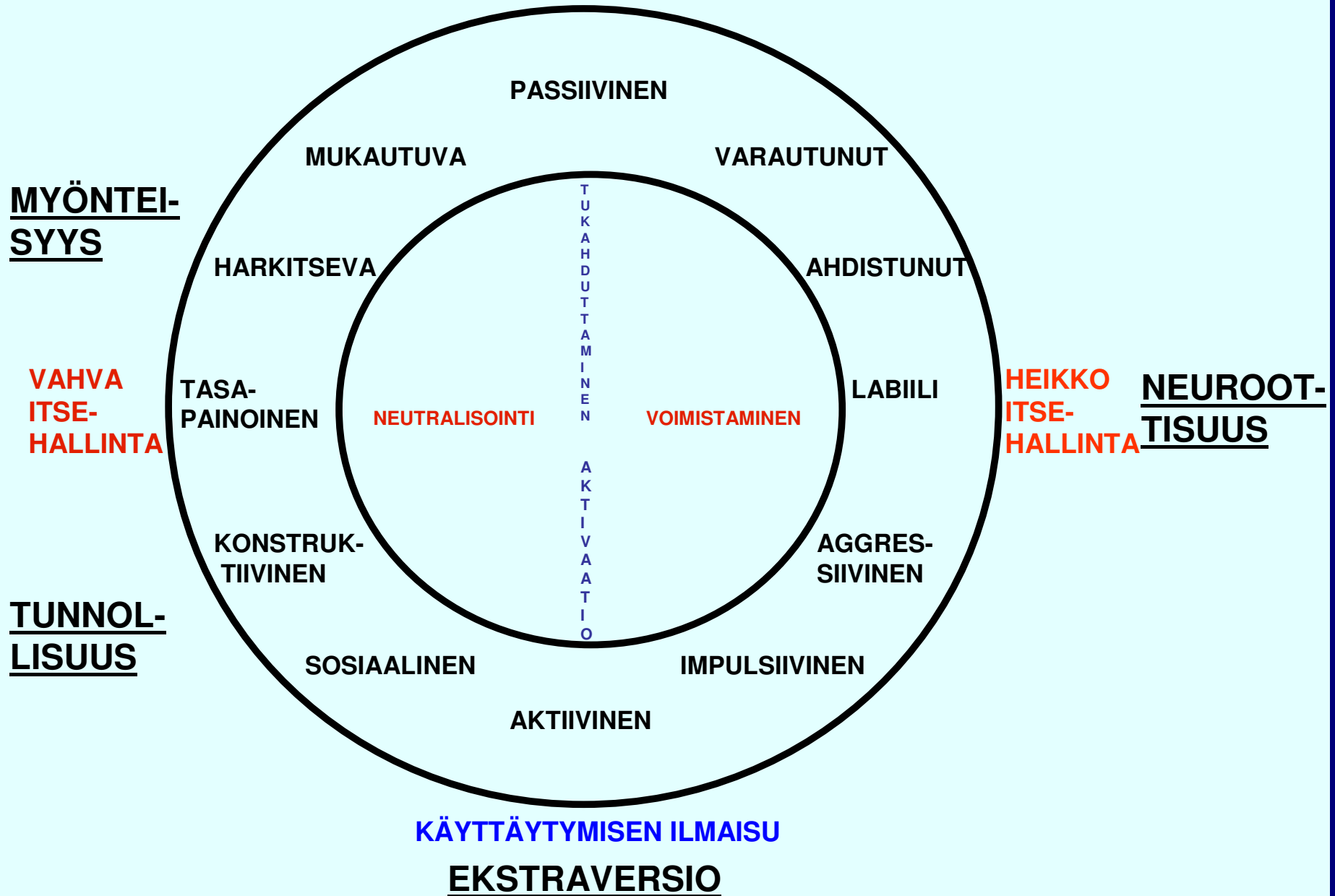
Lapsesta aikuiseksi -tutkimus

Jyväskylä Longitudinal Study of Personality and Social Development (JYLS)

Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto

KÄYTTÄYTYMISEN EHKÄISY

Perinnöllisyys ja ympäristö

Persoonallisuuden piirteet: n. 50 % vaihtelusta perinnöllistä

Alkoholiriippuvuus:

14-vuotiaana: perheen lapsille yhteinen ympäristö vaikuttaa alkoholin käyttöön, ei perinnöllisyys

18-vuotiaana: perinnöllisyys 50 %, perheen lapsille yhteinen ympäristö vähemmän

Perinnölliset vaikutukset voimakkaampia, jos

- vanhemmat valvovat heikosti lapsen toimintoja
- lapsella on poikkeavia tovereita
- elää kaupunkiympäristössä, jossa ei ole tiivistä lähiyhteisöä ja sen mukanaan tuomaa sosiaalista kontrollia

Hyvinvointi ~ kukoistaminen (ks Psykologia, 2008, no 4, 261-276)

Subjekttiivinen hyvinvointi – hedonistinen oravanpyörä

Psykologinen hyvinvointi – mahdollisuuksien toteuttaminen

itsensä hyväksyminen

HYVÄ MIELI

elämän tarkoitus

INNOSTUNUT

henkilökohtainen kasvu

KIINNOSTUNUT

positiiviset suhteet toisiin ihmisiin

YSTÄVÄLLINEN

autonomia

ITSEHALLINTA

ympäristön hallinta

YMPÄRISTÖN KÄYTTÖ

Sosiaalinen hyvinvointi

IHMISSUHTEET

Fyysinen hyvinvointi

ULKOINEN OLEMUS VIREÄ

Lasten hyvinvointi rikkaissa maissa (Unicef, 2007)

21 maata, 6 kriteeriä; järjestyssijojen keskiarvo

1. Hollanti	4,2
2. Ruotsi	5,0
3. Tanska	7,2
4. Suomi	7,5
.....	
19. Unkari	14,5
20. USA	18,0
21. U.K	18,2

Lasten hyvinvointi rikkaissa maissa (Unicef, 2007)

1. Aineellinen hyvinvointi; Suomi 3.

2. Terveys ja turvallisuus, Suomi 3.

3. Koulutushyvinvointi: Suomi 4. Hollanti 6. U.K. 17. (Belgia 1.)

4. Perhe- ja toverisuhteet: % 11, 13, 15-vuotiaista elää yksinhuoltajien kanssa; uusperhetalouksissa; pitää tovereita mukavina ja avuliaina; % 15-vuotiaiden vanhemmista käyttää aikaa useita kertoja vk:ssa juttelemalla lastensa kanssa; % 15- vuotiaiden vanhemmista syö lastensa kanssa aterian useita kertoja viikossa (Suomi 60 %, K = 80 %)

Suomi 17. Hollanti 3. U.K. 21. (Italia 1.)

Lasten hyvinvointi rikkaissa maissa (Unicef, 2007) – kriteerit, jatkoa

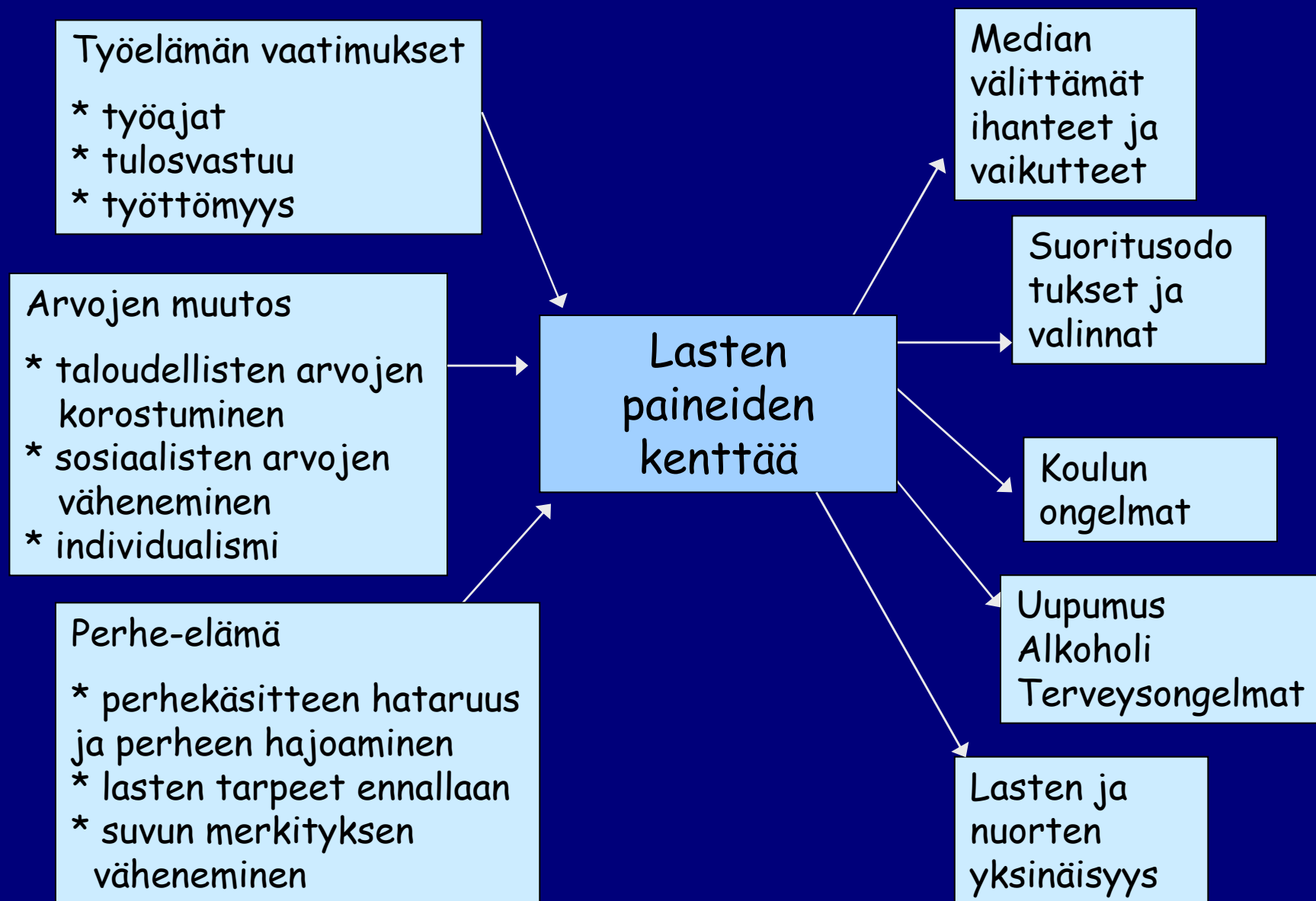
5. Riskikäyttäytyminen ja terveiskäyttäytyminen: % 11, 13, 15-vuotiaista tupakoi, ollut humalassa vähintään kahdesti, käyttänyt huumeita, joutunut tappeluun 12 kk:n aikana, kiusattu vähintään kerran 2 kk:n aikana, syö vähintään yhden hedelmän päivässä, syö aamiaisen, monenako päivänä vk:ssa liikkuu vähintään tunnin, ylipainoisten osuus; 5 15-vuotiaista yhdyntä; 15-19-vuotiaiden teiniraskaudet

Suomi 7. Hollanti 3. U.K. 21. (Ruotsi 1.)

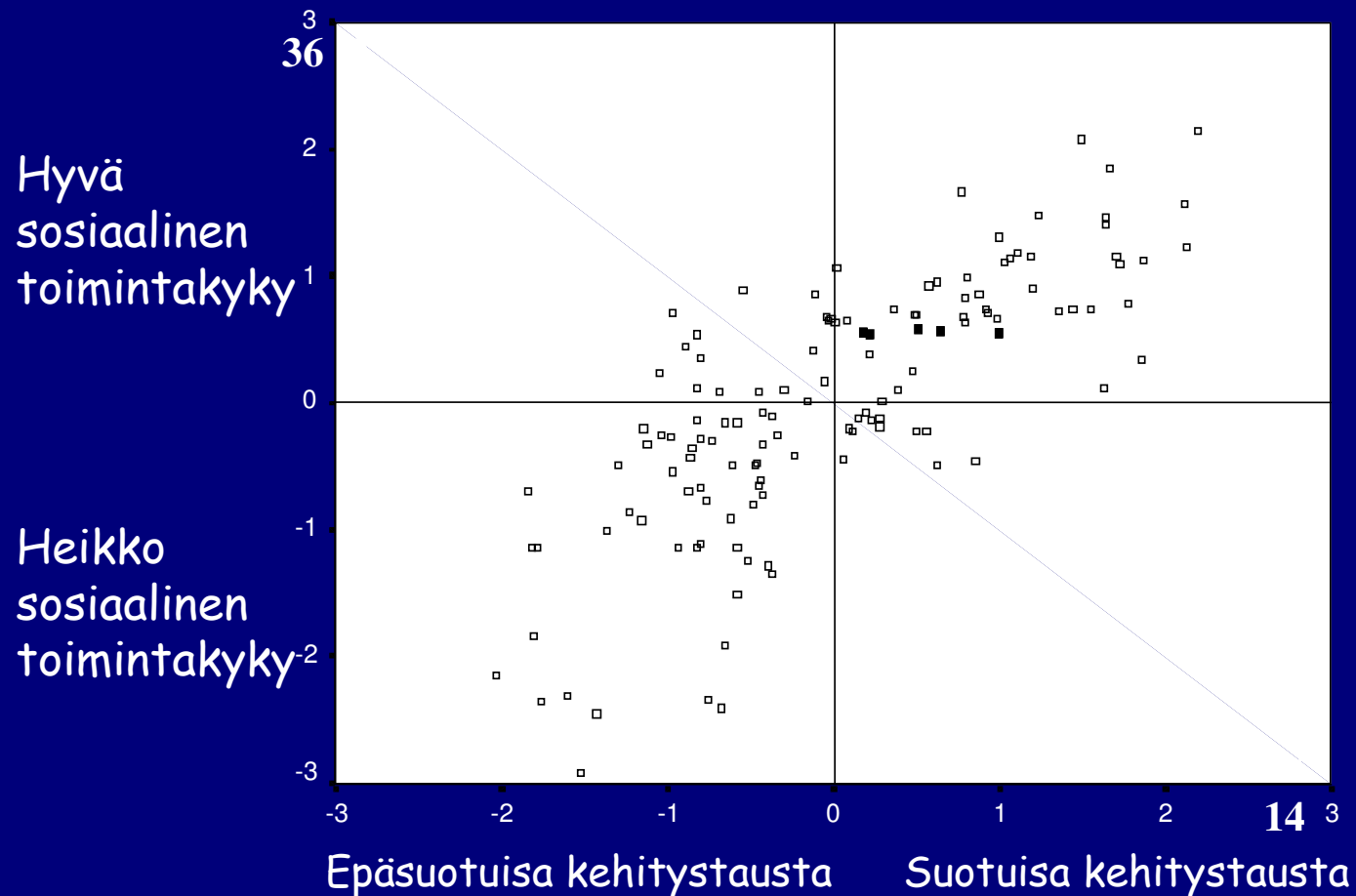
6. Subjekttiivinen hyvinvointi: elämään tyytyväisyyden arviointi; % 15-vuotiaista hyväksyy väitteet: Tunnen itseni sivustakatsojaksi tai syrjäytetyksi; Tunnen itseni yksinäiseksi; % 11, 13, 15-vuotiaista hyväksyy väitteen: Pidän paljon koulusta (Suomessa 8 %, K = 23 %)

Suomi 11. Hollanti 1. U.K. 20.

Perheiden paineita

Kehitystaustan yhteys aikuisten miesten sosiaaliseen toimintakykyyn

(Pulkkinen, 2002)

Suotuisaa kehitystä edistävät tekijät

- Kodin sosiaalinen pääoma (murrosiässä)
 - * vanhempien hyvä keskinäinen suhde
 - * lapsen hyvä suhde isäänsä
 - * äidin huolehtivaisuus, lapsilähtöinen kasvatus
 - * ei ruumiillista kuritusta
- Vanhempien alkoholin käytön hallinta
- Sosioekonominen asema (vain pojat)
- Sosiaaliset taidot (kouluiän alussa)
- Kiinnostus koulunkäyntiä kohtaan (murrosiässä)

Sosiaalinen toimintakyky aikuisiässä

- Työuran vakaus
- Alkoholin käytön hallinta
- Yhteiskuntaan sopeutuminen

Laki lapsen huollosta (361/1983, §1)

“Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.”

Vanhemmuus

Lapsilähtöinen kasvatus – hellyys, odotukset

Aikaa lapselle/nuorelle – keskustelua, kuuntelemista

Johdonmukaisuus, aikuisen vastuu vanhemmuudesta

Tieto lapsen ajankäytöstä ja tovereista

Vanhempien mallit

Perheen elämäntapa

- järjestyneisyys (vs kaaos)**
- yhteiset arki-illan ateriat**

Yhteiset ateriat

Tavoite: 7 – 16 –v: väh. 5 yhteistä ateriaa/vk (tv ja kännykät kiinni): ota lapsi mukaan valmistamiseen, kuuntele lasta ja keskustele koulusta, suunnittele lomaa, kerro suvusta

Vaikutukset lapseen: Koulumenestys, kielen kehitys, fyysinen terveys, vähemmän päihteitä ja emotionaalisia ongelmia

Esteet

Vanhempien aikataulu

Lasten aikataulu

Ruoan valmistaminen

Kaupassa käynti

Tieto ja taidot

Ehdotukset

Koordinoi niin, että voi olla kotona yhtä aikaa

Ei harrastuksia perheen ruoka-aikana

Ajattele että saa tuoretta ruokaa, halvemmalla ja voi opettaa lapselle ruoan laittoa

Suunnittele ja keskitä ostokset

Ruoan laittoa voi oppia ja pitää harrastuksena

Vanhemmuuden ongelmia

- Miksi alaikäisten lasten vanhemmat eroavat Suomessa useammin kuin muissa Pohjoismaissa?
- Miksi tuet (äitiyslomat, isyyslomat) eivät ole vähentäneet lastensuojelun tarvetta?
- Miksi riskitekijät kasautuvat joihinkin perheisiin ja miten sukupolvien kierre voitaisiin katkaista?
- Ihmisten käsitys vastuustaan suvun jatkamisessa ja uuden sukupolven kasvattamisessa; vastuuntunnon lisäämisen keinot

Moniammatillisen seurantatutkimuksen tarve syntymää edeltävästä vaiheesta varhaiseen aikuisuuteen

Lastensuojelulaki (417/2007)

1§

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

2§

Lapsen vanhemilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain ...

Vanhemmuuden tiedollinen tukeminen

- **Perheen perustaminen**
- **Lapsen kehitys**
- **Kehitystä suojaavat tekijät ja riskitekijät**
- **Parisuhde ja perhe-elämä (yhteiset ateriat)**

**Kuka ottaisi vastuun? Kunnat, valtio, kolmas sektori?
Yhteistyön rakentaminen toimijoiden välille, media?**

Vertaisryhmät ja verkostot; tietosuojako esteenä?

Kytkeä yhteiskunnan tarjoamiin etuisuuksiin?

Lasten hyvinvointi päivähoidossa

Päivähoitopaikkojen saatavuus järjestetty

***Riskinä* lasten kuormittuminen päivähoidossa**

- **suuret ryhmät, melu, yksilöllisen kohtelun puute**
- **vähän (pysyviä) aikuissuhteita**
- **pitkä hoitoaika, stressihormonitason kohoaminen**
- **ilta-yö-vuorohoito**
- **hoidon sopimattomuus lapsen rytmiin**
- **toiminnan heikko laatu, ohjaajien pätevyys**

Lasten hyvinvointi koulussa

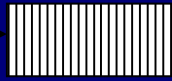

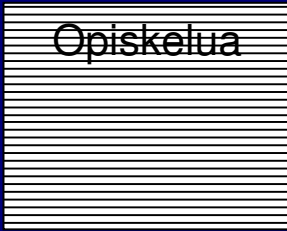

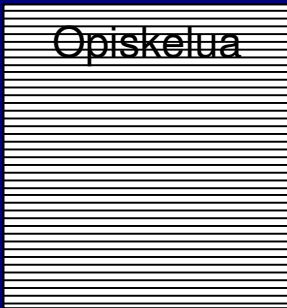

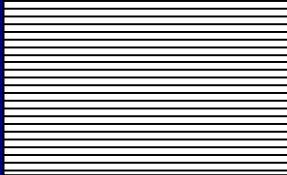
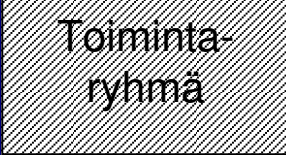
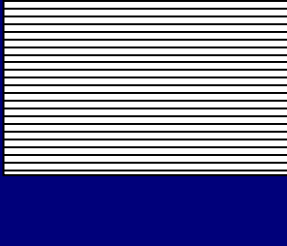
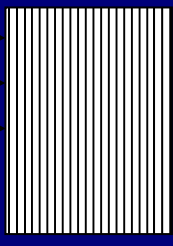
Suomalaiset oppilaat eivät pidä koulusta. Pitävätkö opettajat?

Vertailevan tutkimuksen tarve Suomessa ja kansainvälisesti

Kehittämistarpeita

- **Lisää oppilaan näkökulman kuulemista**
- **Lisää inhimillistä vuorovaikutusta opettajan kanssa**
- **Lisää taideineita, käden taitoja ja liikuntaa**
- **Lisää huolenpitoa ja välittämistä, opettajan kannustusta**
- **Lisää yhteisöllisyyttä: ryhmäyttäminen (oppilaat, vanhemmat); opiskelun kurssimuotoisuuden ja suurten koulujen riskit; koulupäivän rakenne, yksinäisyys; syrjäyttämisen ja kiusaamisen merkkeihin ei puututa**

Visio eheyttetystä koulupäivästä

Klo	Eheyttämätön		Eheytetty koulupäivä	
	1. päivä	2. päivä	Alaluokat	Yläluokat
7-8				
8-9	1. oppitunti			
9-10	2. oppitunti			
10-11	3. oppitunti	1. oppitunti		
11-12	4. oppitunti	2. oppitunti		
12-13		3. oppitunti		
13-14		4. oppitunti		
14-15				
15-16				
16-17				

(Pulkkinen & Launonen, 2005)

Kokemuksia eheytyksestä koulupäivästä

Opettajat ja vanhemmat:

Oppilaiden kouluviihtyvyys parantunut
Koulukiusaaminen vähentynyt
Yhteistyö koulun ja vanhempien välillä parantunut

Opettajat:

Opettajien kouluviihtyvyys parantunut
Oppilaiden harrastekerhoihin osallistuminen yhteydessä koulumotivaatioon ja sosiaaliseen kehitykseen

Oppilaat:

Harrastekerhoihin osallistuminen yhteydessä

- opiskelun jatkamishaluihin**
- vähäisempään tupakointiin**
- vähäisempään muiden kiusaamiseen**
- vähäisempään koulupinnaukseen**

Pulkkinen & Launonen (2005)

Toiminnan laadun yhteys lapsen kehitykseen

Luokilla 1- > 3 ja 2 - > 4

Aamu- ja iltapäivätoiminta harrastusryhmineen - >

lasten ahdistuneisuuden ja masennuksen väheneminen

Luokilla 4 - > 6

Musiikki ja kuvataide : sosiaalisesti vastuullinen käyttäytyminen, koulumenestys ja työskentelytaidot (keskittyminen, pitkäjänteisyys) paranivat

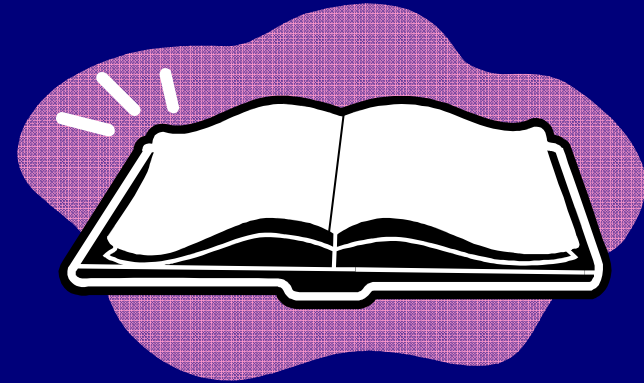
Opintopiirit: koulumenestys parani

Teatteri: työskentelytaidot paranivat

Liikunta: Fyysinen kunto

Vanhemmille tietoa

- lapsen kehityksestä
- parisuhteesta
- aikuisiän kehityksestä

Perhemyönteisyys

- ajattelumallit tukemaan ennaltaehkäisyä
- työelämän joustot
- koulu- hoito- kotipalvelut

Lähteitä

- Pulkkinen, L. (2002). Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. (2009). Lapsesta aikuiseksi, mutta miten ja millaiseksi? Teoksessa R-L. Metsäpelto & T. Feldt (toim.), Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet (s. 323-339). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. & Launonen, L. (2005). Eheytetty koulupäivä: Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Helsinki: Edita.
- Vierikko, E., Pulkkinen, L. & Rose, R.J. (2006). Genetic and environmental factors in girls' and boys' socioemotional behavior. Teoksessa L. Pulkkinen, J. Kaprio & R. J. Rose (toim.). Socioemotional development and health from adolescence to adulthood (ss. 176-196). Cambridge, U.K: Cambridge University Press.
- Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. Unicef Innocenti Research Centre, Report Card 7. <http://www.unicef-irc.org/cgi-bin/unicef/lunga.sql?ProductID=445>
- Fiese, B. H. & Schwartz, M. (2008). Reclaiming the family table: Mealtimes and child health and wellbeing. Social Policy Report, XXII, No. IV. A publication of the Society for Research in Child Development. <<http://www.srcd.org/spr.html>>